

ACC. N:R M. 15400:1-9.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Arthur Levinsson, Överyd*
Härad: *Mo* Berättare: " " "
Socken: *Överyd* Berättarens yrke: *hem. ägare*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1903 i Överyd*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Textilierna i hemmet. s. 1-9

(Teckn. a' sid. 9.)

N. No. 163

2/3-61.

Mattor. Skurgolv förekom fram till 1915-20 dessa golv voro då pålagda vävda trasmattor vilka vävdes i hemmet.

Korkmattorna började användas vid ovannämnda tidpunkt och köptes liksom nu i olika affärer. Trasmattorna

tillverkades som jag redan nämnt i hemmen, materialet

tillkom på så sätt att [✓] begagnade plagg som skjortor, blusar förkläden och dylikt, [✓] *Köptes hem som* Dessa sammanvävdes sedan till mattor i vackra färger. Dessa mattor förekom i samtliga rum

och även på trapporna. I rum där man uppehöll sig mera t.ex.

kök och sängkammare lades mattorna tätare varandra i finrum

förekom de mera glest, även sedan korkmattor inlades före-

någon hemvävd matta på dessa där de voro mest utsatta för

gång. Bryssel mattor och liknande började användas i finrummen

omkring 1940-50 i allmogehemmen, när det vid denna tid byg-

des nytt blev det i stor utsträckning parkettgolv, i kök plattor

plast eller annat material. När dessa parkettgolv tillkom

fick trasmattorna ge vika för dessa utländska mattor, men i

köken finnes de kvar som gångmattor på de pålagda plattorna.

NM 163

2)

ACC. N:R M. 15400:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ryör användes både på golv och väggar men huvudsakligen före-
kommer de på väggarna som prydnader, dessa tillverkas både i
hemmen och köpes i textilaffärer. Gardiner ja angående gardiner
har nog en husfader inte så stor erfarenhet av dessa, men nog
kommer jag ihåg att i min barndom förekom alltid långgardiner
uppträdda på på smala runda träslanor vilka också gjordes i hemmen
kappor emellan dessa gardiner tillkom längre fram skulle tro
någon gång på 1920 talet, sedan längre fram tillkom ju andra
uppsättningar med kornisser av olika slag vilka nu är helt van-
liga. Tilläggas kan att även en del gardiner vävdes i hemmen
av husmödrarna själva. Draperier ja dessa tillkom omkring
1912-15 och ersatte då dörrarna men dessa har sedan alltmer
försvunnit ur bruk. Materialet var av något mera tungt tyg.
Bonader. Dessa började komma fram omkring 1910 de voro huvud-
sakligen av tyg och broderade. Motiven varierade mest var det
bibelspråk och ordspråk t.ex. Morgonstund har guld i mund. men
även landskapsmotiv med text. som här i Småland en röd stuga
omgiven av hängbjörkar och med text Röd lyser stugan bak häng-

3)

ACC. N:R M. 15400:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

björkens slöja känner du hemmet från barndomens tid. Bonadena tillverkades i hemmen. Bonaden som bestod av linne hade ofta vävts i hemmet sedan påritades mönstret som skulle påbroderas, mönstren fick köpas, vanligtvis gick det omkring konstnärer i bygden som medförde sådana men som även ritade önskade motiv i hemmen allt efter var och ens önsknings. Dessa bonader uppsattes på väggarna på samma sätt som tavlor dock utan ramar. Bonaderna satt uppe året om undantagandes vid rengörning. Ofta tillverkades sådana bonader inom syföreningar religiösa sådana och utbjöds där tillsammans med övriga tillverkade alster vid föreningens missionsauktion så förekommer i viss utställning även i dag. Bordets utrusning. Duk på bordet har förekommit så länge jag kan minnas. På matbordet var det vaxduk och är så även nu, numera förekommer ju också plastdukar. På övriga bord skulle det vara linnedukar vilka också förr även tillverkades i allmogehemmen, ofta var det drälldukar som tillverkades. På matbordet täckte duken bordet helt, på andra bord omväxlande. Servetter förekommer av både tyg och papper, numera vid bjudningar

4)

ACC. N:R M. 15400:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kommer inköpta pappersservetter alltid till användning. Pappers-
servetterna började användas omkring 1940. Servettringar förekom
när servetter av tyg användes. Ja även på byrå och chiffonier
var det dukar eller löpare. Vid bjudningar var det alltid vanligt
att på matbordet skulle vara en linneduk i olika dräll. Sedan
fick man ju då som nu pröva sig fram för att se vilken duk som
gjorde sig bäst till de olika borden byrå m.m. Stoppade möbler
det var i huvudsak stoppade soffor som förekom, Karl Johans
sådan inköptes ofta till allmogehemmen vid auktioner efter någon
adelsman, sådana finnes förvarade i hemmen ännu trots att många
blivit frånlurade dessa många gånger fina klenoder av kringresan-
de uppköpare. Sedan förekom det ju soffor och även stoppade stolar
som tillverkades i bygden stoppningen var nog i stor utsträckning
tagel och även vadd. Stoppade dynor och kuddar förekommer även
i dag i soffhörnen, utseendet är svårt att beskriva de äro mycket
varierande både vävda broderade och målade förekommer.

Sängutrustning. Jag har ur minnet försökt att rita av de ⁷¹/äldsta
förekommande sängtypen (se bifogade skiss) det var väldigt hög

5)

ACC. N:R M. 15400:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

bakstam framdelen var utdragbar , sängen var helt av trä. På
botten låg madrass som var stoppad av olika slag, det förekom
stora dunbolstrar som dock användes huvudsakligen när det kom
gäster som stannade över natten. annars användes mest madrasser
stoppade med antingen hel halm eller skuren halm(hackelse)
Förutom dessa sängar förekom soffor av samma typ enda skill-
naden var att de voro smäckrare med jämn och lägre bakstam
och dessutom var det ett lock som pålades på morgonen när
soffan bäddades ihop. I början av 1910 talet förekom också en
annan sängtyp med höga gavelstammar och låga sidostammar dessa
sängar dragas isär till önskad längd och sedan skjutas ihop
under dågen men deras livslängd blev ganska kort, de voro stora
opraktiska. Sedan kom ju på 30 talet stålkonstruktionerna med
resåer, men med dåliga sådana, den typ som i stor utsträckning
förstörde många ryggar. Numera förekommer ju goda och bättre
sängar med fastare underlag och specialtillverkade madrasser
vilka kommer mer och mer till användning i hemmen.
Lakan på madrassen har förekommit så länge jag mins, överlakan

6)

däremot har kommit till användning under senare tid på tjugo och trettiotalet blev det mera brukligt. Kuddarna har alltid varit överdragna örngottsvar. Lakan och örngott voro av linne. Jag får kanske korrigera min uppgift angående kuddarna eller som de mera allmänt kallades dynorna jag mins nu att i min barndom förekom långa dynor som räckte över en stor säng det var inget var om dem de lades på madrassen och lakanet lades sedan över både madrass och dyna. Lakan och kuddar av skinn och läder känner jag ej till. Däremot förekom ju förr när bostäderna var gamla och dåliga att på vintern förutom täcke även användes fårskinnsfällar ovanpå täcket. Täcke och filt har alltid använts. Täcket var av olika material. Duntäcken förekom men mest var stickade täcken stoppade med vadd, vardagstäcken man får skilja på sådana och mera finare som användes när det bäddades till gäster tyget var i dessa av något starkt och grovt material randigt eller rutigt i flera färger, undersidan var enfärgat och av mjukare tyg. Duntäcket var klätt av sidentyg. De gamla träsängarna som jag beskrivit i vilka ofta tvänne

7)

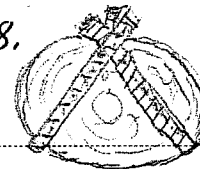
ACC. N:R M. 15400:7FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

personer lågo ett äkta par eller två barn, denna sköts ihop på morgonen och snyggades till sedan kunde en person ligga uppe på den och taga sig en middagslur, eller kunde de små barnen läggas där om de somnade. Sofforna som ofta förekom i de stora och rymliga köken bäddades upp och sköts ihop som nämnda sängar men till dem förekom ju ett lock av träd som passa att lägga uppepå madrass dynor lakan och täcke och som sedan under dagen användes som sittplats när grannar och vänner kom in och hälsade på, ja även husets folk använde den förstäss som sittplats. Till nytillkomna moderna sängar användes ju överdrag när de på morgonen bäddas upp. Sedan berodde det nog mycket på hur dan husmodern var i olika hemmen hur sängen bäddades hur den såg ut under dagen. Rikedom som fattigdom satte också som nu sin prägel över det hela.

8)

ACC. N:R M.15400:8.

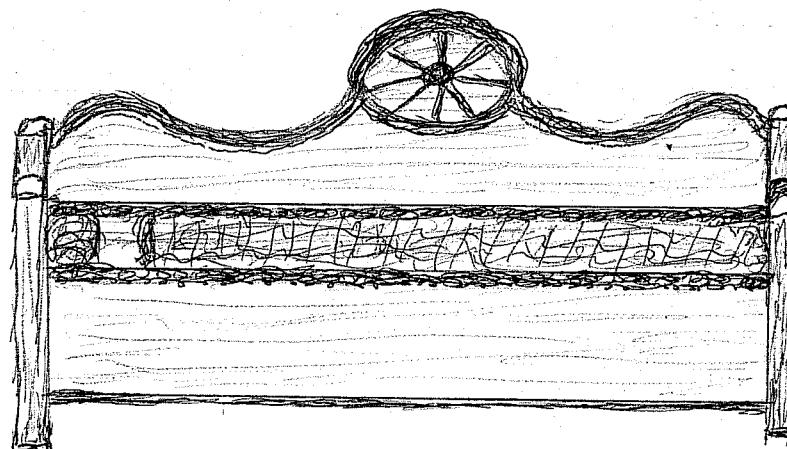
Brickhållare på vägg

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDÖvriga textilier. Brickhållare

Brickhållaren kunde som jag försökt att visa vara vävda band men de kunde också vara ~~stickade~~ virkade band. Hyllremsor voro av papper i färgglada kulörer. Handdukarna voro hemvävda av rent linne och skilde sig inte något vidare från våra dagars handdukar. Paradhanddukar förekom också de voro utstyrda med både text, blommor och bilder som voro broderade på dem. Grytlappar började att användas i början på nittonhundratalet och användes fortfarande och tillverkas i hemmen och även i de omnämnda syföreningarna. Jag har ett dunkelt minne av lampslöjor som jag tror förekom i min mors föräldrahem men någon närmare beskrivning kan ja inte ge den såg ut som någon tunn gardin. Jag hoppas ni någolunda skall förstå min beskrivning över det hela.

M. 15400: 9.

Landskap: Småland Berättare: Arthur Levinsson
Härad: Mo härad Berättarens yrke: Hemmansägare
Socken: Öreryd (Södra Mo) Berättarens adress: Ulvestorp Öreryd
Uppteckningsår: 1961 Född år 1903 i " "
Upptecknare: Arthur Levinsson.

Säng förekommande i allmogehemmen på 1800 och i början av 1900 talet.

Ifyll ovanstående uppgifter! Skriv uppteckningen endast på den linjerade sidan